

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sotilasmajoituksesta annetun lain, sotilaskyydityksestä annetun lain, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain ja sotaväen kunnia-uomoistumista annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottaviksi muun lainsäädännön uudistumisen vuoksi tarpeettomiksi käyneet ja siten vanhentuneet lait sotilasmajoituksesta, sotilaskyydityksestä, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpei-

siin ja sotaväen kunnia-uomoistumista. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Laki sotilasmajoituksesta

Sotilasmajoituksesta 30 päivänä kesäkuuta 1919 annetussa laissa säädetään kuntien ja yksityisten kansalaisten velvollisuudesta antaa majoitus valtakunnan sotalaitoksen palveluksessa oleville ja eri syistä palvelukseen kutsuville, mikäli heidän on seurattava kulkevaa sotajoukkoa. Lisäksi majoitusvelvollisuus koskee myös tietyin rajoituksin hevosia sekä huoneiden ja suojien luovuttamista sotavoiman muonan ja tarvekalujen säilyttämistä varten.

Laki sisältää lisäksi sääntelyjä majoitukseen käytettävistä rakennuksista ja huoneista, majoitettujen ja majoittajien oikeuksista ja velvollisuuksista, majoitusviranomaisista ja niiden tehtävistä, majoituksen tilaamisen menettelystä sekä majoittajille tulevien korvausten määräämisestä ja maksamisesta.

Lain mukaan jokaisessa kunnassa on oltava majoituslautakunta, joka valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Majoituslautakunnan velvollisuutena on majoituksen toimeenpaneminen ja järjestäminen kunnassa sekä tämän rasituk-

sen jakaminen kunnan majoitusvelvollisten kesken. Lautakunnalle kuuluu lisäksi majoittajille tulevan korvauksen suuruuden määrittäminen ja muita majoittamiseen liittyviä tehtäviä. Voimassa olevat säännökset majoituslautakunnista ja niille säädetyistä tehtävistä ovat vanhentuneet.

Syyskuun 1 päivänä 1991 voimaan tulleen valmiuslain (1080/91) 32 §:n nojalla valtioneuvosto voi viranomaisen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi määrätä viranomaisen käyttöön luovutettavaksi muun muassa rakennuksia ja huonetiloja. Valmiuslain 33 §:n 4 kohdan mukaan valtioneuvosto voi poikkeusoloissa oikeuttaa puolustusministeriön ottamaan väliaikaisesti hallintaansa muun muassa sellaisia rakennuksia sekä huone- ja varastotiloja, jotka ovat tarpeen varastointia ja huoltoa varten. Lisäksi valmiuslain 37 §:ssä säädetään edellä mainittujen toimenpiteiden aiheuttamien korvausten suorittamisesta valtion varoista.

Samaan aikaan valmiuslain kanssa voimaan tullut puolustustilalaki (1083/91) mahdollistaa laissa lähemmin määritellyissä poikkeusoloissa voimaan saatetun puolustustilan aikana valmiuslakiakin laajemmat toimivaltuudet sotilasviranomaisille määrätä muun muassa rakennus-

ten ja huoneiden käytöstä sekä muun irtaimen omaisuuden luovuttamisesta sotilasviranomaisen käyttöön, mikäli se on valtakunnan puolustamisen kannalta tarpeellista.

Valmiuslain ja puolustustilalain voimaan tulon jälkeen on sotilasmajoituksesta annettu laki käynyt tarpeettomaksi ja nykyaikaan muutoinkin soveltumattomaksi, mistä syystä se ehdotetaan kumottavaksi.

Koska sotilasmajoituksesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi, ei kuntien tarvitse enää perustaa majoituslautakuntia. Majoituslautakunnalle on kuitenkin säädetty tehtäviä myös sotalaitokselle rauhan aikana annettavista luontaisuuksista annetussa laissa (94/20). Majoituslautakunnalle edellä mainitussa laissa määrätty tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi kunnan hoidettavaksi. Tehtävien antaminen kunnalle voidaan toteuttaa ilman erityisviranomaisen nimenomaista mainintaa laissa. Nykyisessä kunnallishallintoa koskevassa lainsäädännössä on jo vakiintuneesti jätetty ilmaisematta kunnan erityisviranomaisen nimi ja todettu vain, että tehtävästä vastaa kunta tai asianomainen kunnan viranomainen. Tällöin jokaisen kunnan kunnanvaltuuston on erikseen määrättävä, mikä kunnan viranomainen hoitaa laissa kunnalle määrätty tehtävät.

1.2. Laki sotilaskyydityksestä

Sotilaskyydityksestä 30 päivänä kesäkuuta 1919 annetussa laissa säädetään sotilaskyyditysvollisuudesta ja sotilaskyydityksen ehdoista. Lain 1 §:n mukaan valtakunnan hevosenomistajat ovat, joitakin laissa säädettyjä poikkeuksia lukuunottamatta, velvollisia omin ajoneuvoin tai ilman, valtion varoista suoritettavaa korvausta vastaan kyyditsemään valtakunnan sotaväkeä ja sen tarvekaluja siten kuin mainitussa laissa säädetään.

Lain mukaan sotilaskyydityksen toimeenpanon johtaminen ja ylin valvonta ovat maaherrojen tehtävänä lääneissään. Paikallisina sotilaskyydityksestä huolehtivina viranomaisina toimivat maistraatit ja järjestysoikeudet yhdessä poliisiviranomaisten kanssa sekä maalla kruununpalvelijat. Kun maistraatit lakkautetaan joulukuun 1993 alusta, siirtyisivät mainitun lain mukaan maistraatille kuuluvat sotilaskyydityksestä annetun lain mukaiset tehtävät poliisille.

Valmiuslain 32 §:n mukaan valtioneuvosto

voi viranomaisten tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi määrätä viranomaisten käyttöön luovutettavaksi muun muassa kuljetuskalustoa sekä muita viranomaisten toiminnalle välttämättömiä tavaroita. Lain 33 §:n perusteella valtioneuvosto voi tietyissä poikkeusoloissa velvoittaa asianomaisen suorittamaan sellaisia työ- ja palvelustehtäviä tai sellaisia kuljetuksia ja niihin liittyviä tehtäviä, jotka ovat tärkeitä taloudelliselle tai sotilaalliselle puolustusvalmiudelle. Puolustustilalaki puolestaan antaa vielä laajemmat oikeudet velvoittaa asianomaisen suorittamaan maan puolustamiseksi tarpeellisia kuljetuksia.

Valmiuslain ja puolustustilalain turvassa niin sotilas- kuin muillekin viranomaisille poikkeusoloissa kuljetusten saamisen laajemmin kuin sotilaskyydityksestä annettu laki voidaan sanottu laki vanhentuneena ja vain hevoskyydityksiä koskevana tarpeettomana kumota.

1.3. Laki hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin

Hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin 17 päivänä lokakuuta 1939 annetussa laissa (338/39) säädetään jokaiselle Suomen kansalaiselle ja suomalaiselle yhdykskunnalle, yhtiölle ja muulle yhteisölle, laitokselle ja säätiölle sekä pysyvästi maassa asuvalle ulkomaalaiselle ja täällä toimivalle ulkomaalaiselle yhteisölle, laitokselle ja säätiölle, joka omistaa hevosen tai ajoneuvon, velvollisuus valtion varoista suoritettavaa korvausta vastaan luovuttaa hevosensa ja ajoneuvonsa puolustusvoimien sodanaikaista tarvetta varten.

Lain mukaan hevosten ja ajoneuvojen ottamista sekä siihen liittyvää rauhanaikaista suunnittelua ja järjestelyä johtavat puolustusministeriö ja paikalliset sotilasviranomaiset. Hevosten ja ajoneuvojen ottamisen toimittavat paikallisten sotilasviranomaisten alaisina toimivat sitä varten asetetut hevosottolautakunnat. Ajoneuvolla tarkoitetaan laissa hevosajoneuvoa.

Lain mukaan puolustusministeriö määrää jo rauhan aikana, kuinka paljon hevosia ja ajoneuvoja puolustusvoimien sodanaikaisen ensimmäisen tarpeen tyydyttämiseksi on otettava. Sota-aikana ministeriö vahvistaa puolustusvoimien hevosiin ja ajoneuvoihin kohdistuvan jatkuvan täydennystarpeen.

Edelleen laki edellyttää rauhan aikana valta-

kunnan kaikkien hevosten ja hevosajoneuvojen katsastamista niiden lukumäärän ja kelpoisuuden selville saamiseksi. Katsastukset toimeenpannaan puolustusministeriön määrääminä aikoina. Mainitut katsastukset suorittaa kussakin kunnassa hevosottomies.

Puolustusministeriö määrää lain mukaan jo rauhan aikana valtakunnan jaon hevosottoalueisiin. Kuhunkin hevosottoalueeseen asetetaan kolmijäseninen hevosottolautakunta, jonka puheenjohtajana toimii paikallinen hevosottomies. Jäsenistä toisen ja tälle varamiehen määrää lääninhallitus sekä toisen ja hänen varamiehensä paikalliset kunnalliset viranomaiset.

Lisäksi laissa säädetään tarkemmin katsastusmenettelystä, kuntien viranomaisten velvollisuuksista antaa katsastusta varten tarpeellisia tietoja sekä vuosittain annettavasta hevosten ja ajoneuvojen täydennysvarauksesta, ministeriön velvollisuudesta määrätä, montako hevosta ja ajoneuvoa kunkin kunnan alueelta otetaan, ottomenettelyssä huomioon otettavista tasapuolisuuden periaatteista ja varsinaisesta käytännön ottomenettelystä, omistajille maksettavista korvauksista, muutoksenhakumenettelystä, rangaistuksista sekä rauhan aikaisista ottoharjoituksista.

Otetuista hevosista ja ajoneuvoista tarvikkineen suoritetaan lain mukaan luovuttajalle valtion varoista hevosottolautakunnan arvion mukainen korvaus.

Laki hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin on säädetty sellaisten yhteiskunnallisten olojen aikana, jotka eivät mitenkään vastaa nykyaikaa.

Puolustusvoimien kokoonpanoissa ei ole enää suunniteltu käytettäväksi hevosia. Hevosottolautakuntia ei liene asetettu enää viime aikoina. Kuitenkin mahdollisia poikkeusoloja varten lailla tulisi taata mahdollisuus hevosten ja koirienkin ottamisesta viranomaiskäyttöön.

Valmiuslaki ja puolustustilalaki mahdollistavat ainakin valmiuslain 32 §:n 2 kohdan ja 33 §:n sekä puolustustilalain 25 §:n mukaan hevosten ja koirien ottotoimenpiteet. Mainitun 32 §:n 2 kohdan mukaan valtioneuvosto voi määrätä viranomaisten käyttöön luovutettavaksi muun muassa kuljetuskalustoa ja tavaroita sekä 33 §:n mukaan velvoittaa asianomaisen luovuttamaan valtiolle sellaisia tavaroita sekä suorittamaan sellaisia kuljetuksia ja niihin liittyviä tehtäviä, jotka ovat tärkeitä taloudelliselle tai sotilaalliselle puolustusvalmiudelle. Puolustustilalain 25 §:n mukaan asianomainen

on sotilasviranomaisen määräyksestä velvollinen luovuttamaan puolustusvoimien joukoille muun muassa ajoneuvoja, työkoneita ja muita hyödykkeitä. Valmiuslain 52 §:n mukaan tavaramalla tarkoitetaan kaikenlaista irtainta omaisuutta, paitsi rahaa ja muita maksuvälineitä, arvopapereita ja saamisioikeuksia tai -todisteita.

Koska hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annettu laki on vanhentunut ja valmiuslain ja puolustustilalain tultua voimaan käynyt tarpeettomaksi ja nykyaikaan muutoinkin soveltumattomaksi, ehdotetaan laki kumottavaksi.

1.4. Laki sotaväen kunniauoimioistumista

Sotaväen kunniauoimioistumista 30 päivänä kesäkuuta 1919 annetussa laissa säädetään kunniauoimioistumien ja kunnianeuvostojen tehtävistä ja toimivallasta. Kunniauoimioistumien tehtävänä on lain mukaan rangaista upseereja teoista, jotka ovat omiaan vähentämään kunnioitusta upseeristoa kohtaan.

Kunnianeuvostojen tehtävänä on auttaa neuvoilla joukko-osaston tai muun yksikön upseeriston yksittäisiä jäseniä kunnia-asioissa, koettaa välittää ja saada sopu aikaan upseereiden välisissä kunnianloukkaustapauksissa, kerätä tietoja ja selvityksiä, kun on tullut tietoon, että joku joukon upseereista on tehnyt hairahduksen, sekä toimittaa mahdollisesti alustava tutkinta, milloin asianomaisen joukon päällikkö katsoo sen tarpeelliseksi selvityksen saamiseksi siitä, onko riittävää aihetta nostaa asiasta syyte kunniauoimioistumisessa.

Laissa tarkoitettuja hairahduksia, jotka mahdollisesti aiheuttavat syytteen nostamisen, ovat muun muassa sopimaton esiintyminen miehistöä tai alemmassa virka-arvossa olevaa kohtaan, juopottelu, uhkapelin harjoittaminen, pahennusta herättävä epäsiiveellinen elämä, vilpillisuus raha-asioissa, seurustelevinen henkilöiden kanssa, joilla on epäilyttävä maine, sekä röyhkeä käyttäytyminen tai muuten sopimaton käyttäytyminen yleisillä paikoilla tahi muita kansalaisia kohtaan.

Tuomioistuin voi tuomita upseerille hairahduksesta joko yksityisen varoituksen tai julkisesti koolla olevan upseeriston edessä annettavan julkisen varoituksen taikka raskaammanlaatuissa tapauksissa velvoittaa hänet eroamaan virastaan. Mikäli eroamaan velvoitettu

upseeri ei määräjassa ano eroa, voidaan hänet erottaa käskytoimin.

Kunnia-uomoistuimen ja kunnianeuvoston jäsenet ja varajäsenet valitaan kalenterivuodeksi kerrallaan.

Laissa on myös sääntelyt kunnia-uomoistui-
men ja kunnianeuvoston kokoonpanosta, tuo-
moistuimen ja neuvoston jäsenten vaalissa
vaalioikeutetuista sekä vaalikelpoisuudesta
kunnia-uomoistuimen tai kunnianeuvoston jä-
seneksi ja varajäseneksi.

Kunnia-uomoistuimissa tai kunnianeuvos-
toissa ei ole ollut juttuja vuosikausiin. Muodol-
lisesti järjestelmä kuitenkin toimii edelleen.
Joka vuosi valitaan jäseniä yhdeksään kunnia-
uomoistuimeen ja arviolta 40—50 kunnia-
neuvostoon.

Vuoden 1983 alusta voimaan tullut sotilas-
oikeudenhoidon kokonaisuudistus käsittää
lainsäädäntökokonaisuuden, joka täysin sään-
telee edellä tarkoitettujen upseereiden "hairahduk-
sien" käsittelyä koskevat toimenpiteet ja seu-
raamukset. Vuoden 1986 alusta voimaan tullut
valtion virkamieslaki (755/86) puolestaan sisäl-
tää säännökset virkamiehen irtisanomisesta.
Mainitut lait ovat tehneet vanhentuneen sota-
väen kunnia-uomoistumista annetun lain tar-
peettomaksi. Edellä mainituista syistä ja nyky-
aikaan muutoinkin soveltumattomana laki eh-
dotetaan kumottavaksi.

2. Esityksen vaikutukset

Jos kysymyksessä olevat lait kumotaan, tar-
peeton hallinnointi vähenee muun muassa si-

ten, ettei kuntien enää tarvitse valita majoitus-
lautakuntaa eikä puolustusvoimissa järjestää
kunnia-uomoistuinten ja kunnianeuvostojen
jäsenten vaaleja. Esityksellä ei ole merkittäviä
organisatorisia eikä taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu puolustusministeriössä
virkatyönä.

Oikeusministeriö, pääesikunta, rajavartiolai-
toksen esikunta, Suomen Kaupunkiliitto, Suo-
men Kunnallisliitto ja Upseeriliitto r.y. ovat
antaneet asiasta lausuntonsa.

4. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdolli-
simman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty
ja vahvistettu.

5. Säättämisyjärjestys

Sotaväen kunnia-uomoistumista annettu la-
ki on säädetty 20 päivänä heinäkuuta 1906
annetun valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrä-
tyllä tavalla. Kun laki ehdotetaan kumottavak-
si, voidaan ehdotus käsitellä tavallisessa lain-
säättämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-
kunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotuk-
set:

1.

Laki**sotilasmajoituksesta annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan sotilasmajoituksesta 30 päivänä kesäkuuta 1919 annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Sotalaitokselle rauhan aikana annettavista luontaisuuorituksista annetussa laissa (94/20) majoituslautakunnalle säädetyt tehtävät siirretään kunnan hoidettaviksi.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1993.

2.

Laki**sotilaskyydityksestä annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan sotilaskyydityksestä 30 päivänä kesäkuuta 1919 annettu laki.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1993.

3.

Laki**hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin 17 päivänä lokakuuta 1939 annettu laki (338/39) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1993.

4.

Laki**sotaväen kunniahuomioistumista annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan sotaväen kunniahuomioistumista 30 päivänä kesäkuuta 1919 annettu laki.	Tämä laki tulee voimaan 2 § kuuta 1993. päivänä

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 1993

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Puolustusministeri *Elisabeth Rehn*